

ELS LLIBRES I LES COSES

IGNASI ARAGAY

Joan Estelrich, un intel·lectual sense estat propi

El personatge és summament interessant. S'hi concentren totes les contradiccions d'una cultura sense estat, contradiccions que arrosseguem des de com a mínim fa un segle i mig. Joan Estelrich (Felanitx, 1896 - París, 1958), intel·lectual brillant, a cavall de l'erudició i l'acció, de la cultura i la política, amb una vida personal complexa feta d'amors inconfessables, narcisista conspicu amb una indisimulada vocació de poder, finalment va sucumbir a l'ego i al poder. A l'únic poder que li va quedar a mà: el franquista. Ell, que havia sigut director de la Fundació Bernat Metge de la mà de Cambó, va acabar com a delegat de l'Espanya dictatorial a la Unesco.

La seva significació i trajectòria són radiografiades a *El món d'ahir de Joan Estelrich* (Publicacions de la Universitat de València), treball que recull les aportacions de les jornades celebrades a la Universitat de Girona l'abril del 2014 coordinades per Xavier Pla. A més de Pla, hi ha textos de Valentí Puig, Manuel Jorba, Sílvia Coll-Vinent, Antoni Martí Monterde, Josefina Salord, Jesús Revelles, Arnau González, Jordi Amat i Andreu Manresa.

Estelrich és l'altra cara de la moneda dels homes i dones de cultura que, amb la dictadura, van triar l'exili interior o exterior. O dels que van aprofitar les esclatxes, contemporanitzant amb el règim però construint a l'hora una obra sòlida, cas del seu amic Josep Pla. Estelrich es va

BIBLIOTECA DE CATALUNYA. FONDS ESTELRICH

ÉS UN DELS GRANS HUMANISTES CATALANS DEL SEGLE XX, ECLIPSAT PER L'ÈPOCA I PER SI MATEIX

refugiar en el cosmopolitisme de la diplomàcia cultural al servei d'un estat en el qual no creia però que li proporcionava el *modus vivendi* que desitjava. I secretament –hi ha molts secrets en la seva vida, inclosa una filla no reconeguda amb Paulina Pi de la Serra– va mantenir un debat intel·lectual i personal d'alçada a través dels seus excepcionals dietaris, publicats el 2013.

El món d'ahir d'Estelrich al qual fa referència el títol és, sobretot, el d'abans de la Guerra Civil, que comença quan ell ja té 40 anys. És el món en què havia de triomfar: havia de ser un nou D'Ors, tant portes endins com enfora: va desplegar una gran tasca de difusió de la cultura catalana al món, travant amistat amb intel·lectuals com Stefan Zweig –el títol d'aquesta obra col·lectiva l'homenatja–, Thomas Mann, Jules Romains, Jacques Maritain, Ungaretti, Paul Valéry, Karel Capek, Jean Piaget... Lector de Montaigne, Leopardi i Kierkegaard, Estelrich, ambiciós i dispers, és un dels nostres grans humanistes eclipsat per l'època i, potser també, per si mateix. ♦♦

UN TAST DE CATALÀ

ALBERT PLA NUALART

“D'una manera o (una) altra ens en sortirem”

La frase optimista del títol la podria rebatre un pessimista assegurant que “un dia o (un) altre ens hem de morir”. Però en el que avui vull que us fixe d'aquestes dues frases és en l'*una* i l'*un* entre parèntesis que cada dia més catalans escriuen tement que estalviar-los sigui un castellanisme. Ho pensen perquè sí que és cert que en molts contextos sintàctics *otro* i *otra* s'han de traduir per *un altre* i *una altra*, i traduir-los per *altre* i *altra* seria un greu barbarisme.

Però la veritat és que totes dues frases són més idiomàtiques, a part de més àgils, sense les dues paraules entre parèntesis. Normalment els indefinits *altre* i *altra* van precedits d'un article o d'un altre indefinit, però no sempre; i un dels casos en que poden anar sols –i, de fet, sona

més natural que vagin sols– és en construccions disjuntives del tipus “d'una manera o altra”, “una cosa o altra”, “un dia o altre”, “un lloc o altre”, etc.

En els meus *tastos* ja he repetit més d'un cop que la ultracorrecció és una altra forma d'interferència. Quan per la por d'incórrer en un castellanisme ho diem diferent de com ho diu el castellà però també de com sempre ho hem dit en català, som també menys genuïns a causa de la influència del castellà.

TANT PER ATRACCIÓ COM PER REBUIG, TENIR EL CASTELLÀ AL CAP FA QUE PREFERIM FORMES MENYS GENUÏNES

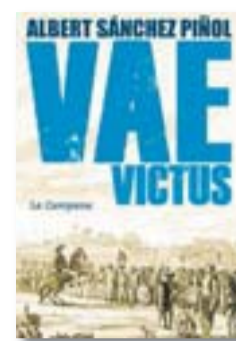
I la millor prova que això passa perquè tenim el castellà al cap és que al DIEC2, un diccionari general, hi ha dos “un dia o altre” i no hi ha cap “un dia o un altre”, mentre que a l'entrada *día* del castellà-català de l'Enciclopèdia hi trobo la següent equivalència: “*un dia u otro* un dia o un altre”. És com si els seus redactors es veiessin empesos a fer-ho diferent del castellà fins i tot quan seria més genuï fer-ho més paral·lel.

Carles Riba, en una carta enviada des de Montpeller el 1942, escrivia: “Fes-me-la arribar, d'un lloc o altre, de seguida”. Una consulta al Google permet constatar que avui preferim escriure “d'un o altre lloc”, per atracció del castellà, o “d'un lloc o un altre”, per rebuig del castellà. Dues formes que em semblen menys catalanes. ♦♦

ELS MÉS VENUTS

CATALÀ

FICCIO

[1] Vae Victus
ALBERT SÁNCHEZ PIÑOL
La Campana
528 pàgines i 24,90 € 1/7

[2] La noia del tren
PAULA HAWKINS
La Campana
464 pàgines i 19,50 € 2/31

[3] La maledicció dels...
RAFAEL NADAL
Columna
384 pàgines i 20,50 € 5/18

[4] El que no et mata...
DAVID LAGERCRANTZ
Columna
600 pàgines i 22,50 € 3/19

[5] L'amiga genial
ELENA FERRANTE
La Campana
512 pàgines i 24,90 € 7/4

NO-FICCIO

[1] Economia en colors
XAVIER SALA I MARTÍN
Rosa dels Vents
296 pàgines i 16,90 € 1/5

[2] Barcelona
ENRIC CALPENA
Edicions 62
832 pàgines i 23,90 € 2/6

[3] Prou!
PILAR RAHOLA
La Magrana
224 pàgines i 15 € 3/9

[4] Destrossa aquest diari
KERI SMITH
Columna
224 pàgines i 9,95 € 4/62

[5] Ciència optimista
JOSEP MARIA MAINAT
Rosa dels Vents
320 pàgines i 17,90 € 5/5

CASTELLÀ

FICCIO

[1] Los besos en el pan
ALMUDENA GRANDES
Tusquets
320 pàgines i 19 € 2/9

[2] Vae Victus
ALBERT SÁNCHEZ PIÑOL
La Campana
528 pàgines i 24,90 € 1/7

[3] El secreto de la...
EDUARDO MENDOZA
Seix Barral
320 pàgines i 18,50 € 3/10

[4] La chica del tren
PAULA HAWKINS
Planeta
500 pàgines i 19,50 € 4/32

[5] El regreso del Catón
MATILDE ASENSI
Planeta
608 pàgines i 20,90 € 5/14

NO-FICCIO

[1] A mi manera
KARLOS ARGUIÑANO
Planeta
464 pàgines i 22,90 € 1/9

[2] Grandes recetas...
RTVE
Espasa Libros
216 pàgines i 21,90 € 2/6

[3] Destroza este diario
KERI SMITH
Paidós
224 pàgines i 9,95 € 3/133

[4] El libro prohibido...
FERNANDO TRÍAS DE BES
Espasa
236 pàgines i 19,90 € 6/5

[5] Yo fui a EGB 3
JORGE DÍAZ I JAVIER IKAZ
Plaza & Janés
280 pàgines i 18,90 € 4/6

Rànquing setmanal
Dades facilitades per Libred